

А. П. Макаренко,
д. е. н., професор кафедри обліку, аналізу оподаткування та аудиту,
Інженерний інститут ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: 0000-0002-9576-928X
Д. Д. Кучкіна,
магістрант кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Інженерний інститут ЗНУ, м. Запоріжжя
ORCID ID: 0000-0001-7774-2107

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.29

УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

A. Makarenko,
Doctor of Economic Sciences, professor of Accounting and Auditing
Department of Engineering Institute of Zaporizhzhya National University
D. Kuchkina,
master of Engineering Institute of Zaporizhzhya National University

IMPROVEMENT OF THE AUDIT OF CALCULATIONS WITH BUYERS AND CUSTOMERS AT THE ENTERPRISE

У статті узагальнено дані щодо аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві, а також наведено практичні заходи та пропозиції щодо його вдосконалення. Облік розрахунків з покупцями та замовниками займає значну ділянку роботи на підприємстві, яка є дуже важливою, адже впливає на ліквідність та платоспроможність підприємства. Відповідно кожний керівник підприємства зацікавлений у формуванні оптимального та раціонального обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідно до вимог чинного законодавства. Контролювати облік покликаний аудит. Тож з метою підвищення ефективності аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на суб'єктах підприємництва було розроблено схему аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві та рекомендований план проведення такої перевірки. На початковому етапі перевірки рекомендується проводити тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками за розробленою формою тесту. Тестування внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками за розробленою формою тесту дозволить аудитору виділити найбільш помилкові ділянки обліку, а також розглянути особливості обліку розрахунків з покупцями та замовниками на конкретному підприємстві. На основі отриманих даних було розроблено вдосконалену програму аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками включає всі ділянки обліку, які впливають на формування фінансової звітності. Крім того, рекомендується на підприємстві впровадити розроблені робочі документи, які дозволять підвищити контроль відвантаження продукції сумнівним покупцям та замовникам. Було розроблено: робочий документ з перевірки наявності простроченої дебіторської заборгованості; відомість про дозвіл відвантаження продукції, товарів, надання послуг покупцям та замовникам; робочий документ підтвердження заборгованості покупців та замовників. Застосування на практиці рекомендацій, запропонованих у статті, дозволить підприємству забезпечити відображення операцій з об-

ліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідне сучасним вимогам господарювання, управлінський персонал матиме змогу своєчасно отримувати інформацію для проведення аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень керівництвом.

The article summarizes the data on the audit of payments with customers and customers in the enterprise, as well as practical measures and suggestions for improving it. Accounting for payments with buyers and customers occupies a significant area of work in the enterprise, which is very important because it affects the liquidity and solvency of the enterprise. Accordingly, every manager of the enterprise is interested in forming the optimal and rational accounting of payments with buyers and customers in accordance with the requirements of the current legislation. Control the accounting called audit. Therefore, in order to increase the efficiency of the audit of payments with buyers and customers in business entities, a scheme of audit of payments with customers and customers in the enterprise was developed and a plan for such audits was recommended. At the initial verification stage, it is recommended to test the internal control of payments with buyers and customers using the developed test form. Testing internal control of payments with customers and customers using the developed test form will allow the auditor to identify the most erroneous areas of accounting, as well as consider the features of accounting for payments with customers and customers in a particular enterprise. Based on the data obtained, an advanced audit program for buyers and customers was developed. The program of audit of payments with buyers and customers includes all areas of accounting that affect the formation of financial statements. In addition, it is recommended that the company develops working documents that will increase the control of the shipment of products to doubtful buyers and customers. The following was developed: a working document for checking the existence of overdue accounts receivable; information about the permission for shipment of products, goods, provision of services to buyers and customers; working document confirming the debt of buyers and customers. The practical implementation of the recommendations offered in the article will allow the enterprise to ensure that transactions with the accounting of customers and customers are met in accordance with the modern requirements of management, management will be able to receive timely information for analysis and effective management decisions.

Ключові слова: розрахунки, аудит, покупець, замовник, програма, тест внутрішнього контролю, робочий документ, висновок.

Key words: calculations, audit, buyer, customer, program, internal control test, working document, conclusion.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Отримання прибутку — найважливішого показника діяльності підприємства — знаходиться в прямій залежності від надходження платежів від покупців та замовників підприємства. Здійснюючи відвантаження товарів, продукції, або надаючи послуги та виконуючи роботи, кожне підприємство прогнозує отримати грошові кошти за ці блага. Задля забезпечення максимального додержання платіжної дисципліни необхідно сформувати оптимальний облік таких розрахунків.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: С.Д. Батехін, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, С. Грязнова, З.В. Гуцайлюк, Р. Дамарі, В.П. Завгородній, Т.О. Меліхова, А.П. Мака-

ренко, О.В. Лишиленко, О.І. Коблянська та інші. Проте саме питання розробки дієвих плану, програми та робочих документів аудитора під час проведення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками розкрито недостатньо та потребує подальшого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

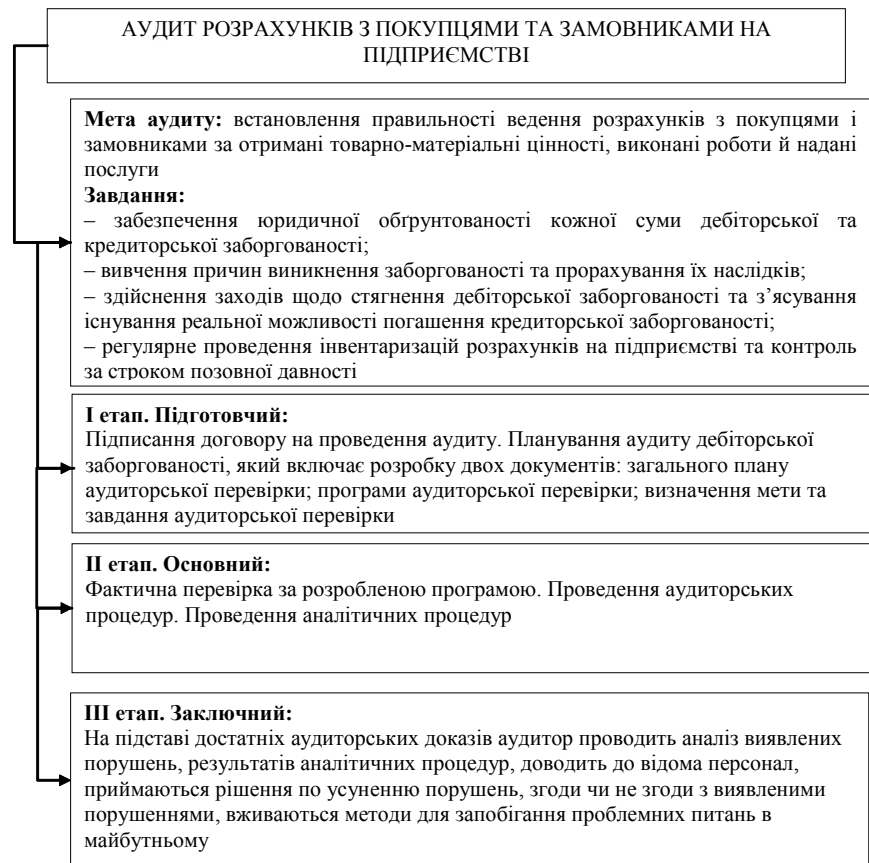
Метою статті є розробка заходів з вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У господарській діяльності підприємства важливу роль посідають розрахункові операції, і тому достовірність їх відображення в обліку потребує особливої уваги. Отримуючи кошти за реалізовану продукцію підприємство здійснює виплату заробітної плати праців-

вникам, розраховується з бюджетом, а також зі своїми кредиторами. Тому важливо, щоб інформація яка надходить до керівництва про стан розрахунків покупців та замовників була актуальною.

Основним джерелом інформації про фінансовий стан суб'єктів господарювання є фінансова звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних фінансового обліку. Дані про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності розкривають стан розрахунків покупців та замовників за продукцію, товари, послуги та виступають джерелом інформації для проведення фінансового й економічного аналізу й оцінки розрахункової дисципліни. Саме тому аудит розрахунків з покупцями та замовниками є тим засобом, що може визначити достовірне відображення даних про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг.

Рис. 1. Схема аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 1. План аудиту розрахунків з покупцями та замовниками

№	Етапи	Мета аудиту	Методи перевірки	Аудиторські докази
1	2	3	4	5
1	Підготовчий	Виявлення особливостей діяльності підприємства. Виявлення умов договірних відносин. Визначення потенційних областей підвищеного ризику	Дослідження, опитування, огляд, та інші методи, що дадуть змогу зробити попередні висновки про повноту і законність ведення розрахунків з покупцями та замовниками	Статут підприємства, накази, звіт про попередню аудиторську перевірку, договори з покупцями та замовниками, наказ про облікову політику
2	Основний	Проведення фактичної перевірки синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві	Проведення запитів до покупців та замовників; аналітичні процедури, розрахунки, спостереження, опитування	Договори, накладні, рахунки-фактури, банківські виписки, платіжні доручення, прибуткові та видаткові касові ордери, реєстри бухгалтерського обліку
3	Заключний	Формування аудиторського висновку (звіту); визначення стану розрахунків з покупцями та замовниками; надання рекомендацій з покращення обліку розрахунків з покупцями та замовниками	Аналіз та оцінка інформації, яку отримав аудитор під час перевірки; систематизація і обґрунтування отриманих даних	Робочі документи, які заповнював аудитор на всіх етапах перевірки

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 2. Тест контролю розрахунків з покупцями та замовниками

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	2	3	4	5	6
1	Чи укладаються договори з покупцями та замовниками?				
2	Чи ведеться реєстр договорів на реалізацію продукції (робіт, послуг)?				
3	Чи є юрист на підприємстві, який замається укладанням договорів?				
4	Хто виписує документи на відвантаження продукції: – комірник; – бухгалтер; – директор				
5	Чи обмежений доступ до комп'ютеризованих записів розрахунків з покупцями та замовниками?				
6	Контроль за станом розрахунків з покупцями та замовниками веде: – комірник; – бухгалтер; – директор; – касир				
7	Товар, продукція відвантажується, а послуги надаються за договором чи ні?				
8	Чи є реєстр умов відвантаження товарів, надання послуг?				
9	Чи відвантажується товар покупцям та замовникам, у яких є заборгованість?				
10	Чи контролюються терміни заборгованості покупців та замовників?				
11	Виписки по розрахункам у касі та на банківських рахунках здійснює та сама особа, що відвантажує товар?				
12	Бухгалтер виписує первинні документи з обліку розрахунків з покупцями та замовниками?				
13	Чи ведеться облік скарг, претензій?				
14	Чи сплачуються штрафні санкції, неустойки покупцям та замовникам?				
15	Чи контролює розрахунки з покупцями та замовниками головний бухгалтер підприємства?				

Джерело: розроблено авторами.

Першочерговими завданнями при здійсненні аудиту розрахунків з покупцями та замовниками мають стати:

- підтвердження юридичної обґрунтованості кожної суми у розрахунках з покупцями та замовниками;
- дослідження причин появи простроченої заборгованості та обґрунтування наслідків її не погашення;
- розробка заходів щодо попередження та стягнення простроченої заборгованості;
- впровадження регулярних інвентаризацій розрахунків з покупцями та замовниками;
- перевірка оформлення первинних документів (такі як: накладна, рахунки-фактури; товарно-транспортні накладні; податкові накладні; акт прийнятих робіт, послуг; господарських договорів тощо) при розрахунках з покупцями і замовниками, їх відповідність вимогам чинного законодавства;
- перевірка правильності відображення даних про розрахунки в обліку;
- перевірка резерву сумнівних боргів;

— перевірка інформації про розрахунки з покупцями і замовниками відображеної у фінансовій звітності, облікових регістрах;

— надання рекомендацій щодо покращення синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Отже, на нашу думку, аудит розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві має здійснюватися з метою встановлення правильності ведення розрахунків з покупцями і замовниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи й надані послуги.

Аудиторська перевірка розрахунків з покупцями та замовниками включає в себе певні послідовні етапи, які дозволять аудитору отримати необхідну кількість аудиторських доказів документально оформлених у робочих документах.

Отже, значний вплив на результативність проведеного аудиту розрахунків з покупцями та замовниками здійснює етапність проведення перевірки. Тому рекомендуємо використовувати наступну схему проведення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками (рис. 1).

Таблиця 3. Програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві

№	Перелік процедур	Завдання аудиту	Докази перевірки	Код документа	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Аудит правильності визначення та класифікації дебіторської заборгованості	Перевірка визначення та класифікації дебіторської заборгованості	Синтетичні та аналітичні рахунки обліку	РД-1			
2	Аудит залишків розрахунків з покупцями та замовниками	Перевірка сальдо розрахунків з покупцями та замовниками. Перевірка простроченої заборгованості	Баланс, Головна книга, запити покупцям та замовниками	РД-2 РД-3			
3	Аудит документування операцій з покупцями та замовниками	Перевірка первинних документів при розрахунках з покупцями та замовниками, наявності всіх обов'язкових реквізитів. Перевірка контролю відвантаження товарів	Договір, рахунок, накладні, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, акт приймання матеріалів, платіжне доручення, довіреність, Журнал реєстрації довіреностей	РД-4 РД-5			
4	Аудит резерву сумнівних боргів	Перевірка розрахунку, нарахування та списання резерву сумнівних боргів	Довідка бухгалтерії, Відомість нарахування резерву сумнівних боргів	РД-6			
5	Аудит синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками	Перевірити кореспонденцію рахунків при розрахунках з покупцями та замовниками	Журнал 3, Головна книга	РД-7			
6	Аудит скарг та претензій	Перевірка отриманих скарг та претензій, їх відображення в обліку	Рекламації, скарги, претензії	РД-8			
7	Аудит фінансової звітності у частині розрахунків з покупцями та замовниками	Перевірка даних фінансової звітності	Баланс	РРД-9			

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 4. Робочий документ (РД-3) з перевірки наявності простроченої дебіторської заборгованості

Заборгованість на дату відвантаження продукції	Дата відвантаження, товарів, продукції, надання послуг	Первинний документ на відвантаження товару, продукції, надання послуг (№, сума, грн)	Кінцева дата оплати згідно з договором	Дата оплати	Сума оплати, грн	Загальна заборгованість, грн
1	2	3	4	5	6	7

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 5. Робочий документ (РД-5) Відомість контролю відвантаження продукції, товарів, надання послуг покупцям та замовникам

№	Назва покупця	№ та дата видаєчної накладної	Сума видаєчної накладної	№ договору	Умови оплати згідно договору	Дата оплати	(№ виписки банку)	Сума оплати, грн	Сума заборгованості на кінець дня	Відмітка про непогашення заборгованості покупцем	Дозвіл на відвантаження продукції	Підпис відповідальної особи

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 6. Робочий документ (РД2) підтвердження заборгованості покупців та замовників

Назва покупця або замовника	Дані обліку			Дані аудиту			Відхилення, грн (7-4)
	Акт звірки №	Дата акту звірки	Сальдо розрахунків, грн	Акт звірки №	Дата акту звірки	Сальдо розрахунків, грн	
1	2	3	4	5	6	7	8

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 7. Робочий документ (РД4) перевірки первинних документів з обліку розрахунків з покупцями та замовниками

Назва покуп по або замовниками	Первинний документ з реалізації	Дані обліку				Дані аудиту				Відхилення			
		Наявність підписів	Наявність печатки	Дата відвантаження	Сума, грн	Наявність підписів	Наявність печатки	Дата відвантаження	Сума, грн	Наявність підписів	Наявність печатки	Дата відвантаження	Сума, грн
1	2	4	5			6	7			8	9		

Джерело: розроблено автором.

Підготовчий етап аудиторської перевірки розрахунків з покупцями та замовниками включає в себе укладення договору на проведення аудиторської перевірки. Аудитор збирає всю інформацію про підприємство, особливості його діяльності.

О. Петрик рекомендує збирати таку інформацію на підготовчому етапі:

- перелік продукції, товарів, послуг, які відвантажуються в борг;
- кількість складів по відвантаженню товарів та їх адреси;
- характеристика та список покупців та замовників;
- обсяг реалізації та виставлених рахунків;
- торговельна та фінансова політика підприємства;
- загальна схема системи виставлення рахунків [12, с. 13].

Рекомендований план аудиту розрахунків з покупцями та замовниками представлено в таблиці 1.

Після підписання договору на проведення аудиту важливим моментом є оцінка надійності системи внутрішнього контролю на підприємстві. Цього вимагають Міжнародні стандарти аудиту. Стан внутрішнього контролю слід враховувати при складанні плану і програми аудиту. Правильність визначення кількості, виду та обсягу аудиторських процедур залежить від правильної оцінки системи внутрішнього контролю.

Тож з метою підвищення ефективності аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві необхідно проводити тест контролю розрахунків з покупцями та замовниками, рекомендуємо наступну розроблену форму (табл. 2).

Крім того, рекомендуємо на підприємстві впровадити контроль розрахунків з покупцями та замовниками за програмою, яку розроблено (табл. 3).

За даними обліку з покупцями і замовниками аудитор необхідно скласти аналітичну таблицю, за якою аналізується стан дебіторської заборгованості за строками виникнення. Тож рекомендуємо на підприємстві використовувати такий розроблений робочий документ (табл. 4).

Щомісячне ведення такої відомості дає змогу бухгалтеру аналізувати дебіторську заборгованість і своєчасно вживати заходів щодо усунення простроченої заборгованості. Такий аналіз дебіторської заборгованості здійснюється за даними внутрішньої звітності підприємства і використовується для потреб управління.

Для вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками пропонуємо ввести документ —

відомість контролю відвантаження продукції, товарів, надання послуг покупцям та замовникам, яка буде оновлюватися кожний день та містити інформацію про клієнтів, яким заборонено відвантажувати товар (табл. 5).

Особливу увагу слід звернути на законність проведених операцій, які стосуються кожної суми заборгованості, виявити строки і умови виникнення заборгованості, перевірити наявність відвантажень клієнтам, що мають заборгованість, а також виявити винних у цьому осіб.

Використання такої звітності дасть змогу контролювати дебіторську заборгованість, та приймати всі заходи задля її погашення контрагентами.

Рекомендуємо наступний робочий документ для перевірки заборгованості покупців та замовників відповідно до надісланих запитів (табл. 6).

Під час аудиту розрахунків з покупцями та замовниками аудитор має перевірити всі первинні документи (табл. 7).

На основі всіх зібраних даних аудитор має надати аудиторський висновок (звіт) керівництву підприємства.

ВИСНОВКИ

Таким чином, аудит розрахунків з покупцями та замовниками на підприємстві є однією із найважливіших ділянок роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина надходжень коштів на підприємство. Ефективно сформована система аудиту розрахунків з покупцями та замовниками повинна активно сприяти зміцненню договірної дисципліни; прискоренню обігу оборотних коштів; зменшенню витрат обігу; збільшенню залишків грошових коштів.

Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити відображення операцій з обліку розрахунків з покупцями та замовниками відповідно сучасним вимогам господарювання, своєчасне одержання та проведення аналізу необхідної інформації керівництвом. Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності обліку розрахунків з покупцями та замовниками, які можуть впроваджуватися в практику роботи підприємства.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 № 996-XIV (в редакції від 30.09.2015 р.) [Електронний ресурс]:

Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

3. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" від 21.12.2017 № 2258-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

4. Макаренко А.П. Аудит: навч.-метод. посібник / А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Г.М. Бескоста. — Запоріжжя: ЗДІА, 2016. — 184 с.

5. Макаренко А.П. Організація і методика аудит: навч.-метод. посібник / А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Г.М. Бескоста. — Запоріжжя: ЗДІА, 2015. — 190 с.

6. Макаренко А.П. Удосконалення аудиту короткострокової дебіторської заборгованості / А.П. Макаренко, Д.В. Ахмедова // Агросвіт. — 2018. — № 2. — С. 45—51.

7. Меліхова Т.О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, Ф.О. Гавриленко // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 2. — С. 24—32.

8. Меліхова Т.О. Удосконалення методики перевірки грошових коштів у національній валюті / Т.О. Меліхова, А.С. Веровкіна // Інвестиції: практика та досвід. — 2019. — № 1. — С. 24—29.

9. Меліхова Т.О. Розробка програми аудиту касових операцій для підвищення ефективності діяльності підприємства / Т.О. Меліхова, Т.В. Манойло // Регіональна бізнес-економіка та управління. — 2013. — № 2. — С. 97—106.

10. Меліхова Т.О. Методичні засади проведення внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства / Т.О. Меліхова // Агросвіт. — 2019. — № 9. — С. 17—24.

11. Петрик О.А. Аудит: підручник / О.А. Петрик, В.О. Зотов, Б.В. Кудрицький та ін.; за заг. ред. проф. О.А. Петрик. — К.: КНЕУ, 2015. — 496 с.

12. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Мініфіна України від 30.11.1999 р. № 291 // Національні стандарти бухгалтерського обліку. — Навчальний посібник за редакцією Михайлова М.Г. — Суми: Видавництво "Козацький вал", 2000. — 12 с.

13. Податковий кодекс України: Чинне законодавство зі змінами та допов. (офіц. текст). — К.: Паливода А.В., 2011. — 512 с.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 № 237 // Національні стандарти в бухгалтерському обліку. — Навчальний посібник за редакцією Михайлова М.Г. — Суми: Видавництво "Козацький вал", 2000. — 139 с.

15. Теорія і практика документування в обліку і аудиті: навч.-метод. посібник Ч. 2 / А.П. Макаренко, О.М. Панченко, Л.В. Таратута, Т.О. Меліхова, Л.А. Птіцина; ЗДІА. — Запоріжжя: ЗДІА, 2011. — 127 с.

16. Подмешальська Ю.В. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник / Ю.В. Подмешальська, Т.О. Меліхова, Н.С. Чакалова. — Запоріжжя: ЗДІА, 2017. — 400 с.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 25 Dec 2019).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (Accessed 25 Dec 2019).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Audit Activity", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (Accessed 25 Dec 2019).

4. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Beskosta, H.M. (2016), Audyt [Audit], ZDIA, Zaporizhia, Ukraine.

5. Makarenko, A.P. Melikhova, T.O. and Beskosta, H.M. (2015), Orhanizatsiya i metodyka audyt [Organization and method of audit], ZDIA, Zaporizhia, Ukraine.

6. Makarenko, A.P. and Akhmyedova, D.V. (2018), "Improving the audit of short-term receivables", Ahrosvit, vol. 2, pp. 45—51.

7. Melikhova, T.O. and Havrylenko, F.O. (2018), "Improvement of documentation of accounting of payments with buyers and customers in order to strengthen the information security of the enterprise", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 2, pp. 24—32.

8. Melikhova, T. and Verovkina, A. (2019), "Improvement of checking method of cash assets in national currency", Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 1, pp. 24—29.

9. Melikhova, T.O. and Manojlo, T.V. (2013), "Develop a program audit of cash transactions to improve the efficiency of enterprise activity", Rehional'na biznes-ekonomika ta upravlinnia, vol. 2, pp. 97—106.

10. Melikhova, T.O. (2019), "Methodical principles of internal control of payments with buyers and customers to improve the efficiency of financial and economic activity of the enterprise", Ahrosvit, vol. 9, pp. 17—24.

11. Petryk, O.A. Zotov, V.O. and Kudritsky, B.V. (2015), Audyt [Audit], KNEU, Kyiv, Ukraine.

12. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Plan of accounts of accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations", available at: http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/plan_sch/

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 25 Dec 2019).

14. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "The Principle (Standard) of Accounting 10 "Account receivable"", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (Accessed 21 Nov 2019)

15. Makarenko, A.P. Panchenko, O.M. Taratuta, L.V. and Melikhova, T.O. (2011), Teoriya i praktyka dokumentuvannya v obliku i audyti, [The theory and practice of documenting in accounting and audit], ZDIA, Zaporizhia, Ukraine.

16. Podmeshal's'ka, Yu. Melikhova, T.O. and Chakalova, N.S. (2017), Bukhgalters'kyy oblik: navch.-metod. posibnyk [Accounting: teaching method. manual], ZDIA, Zaporizhia, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2020 р.